

Warszawa, 03.08.2026 r.

Stanowisko Federacji Bezpieczna Żywność w konsultacjach Komisji Europejskiej dot. 10. sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1. Wprowadzenie

Federacja Bezpieczna Żywność zrzesza organizacje społeczne, ekspertki i ekspertów oraz lokalne liderki i liderów działających na rzecz prawa do zdrowej, bezpiecznej i sprawiedliwej żywności w całej Polsce. Z tej perspektywy uczestniczymy w konsultacjach poprzedzających przygotowanie 10. sprawozdania kohezyjnego, wskazując, że bezpieczeństwo żywności i bezpieczeństwo żywnościowe powinny zostać uznane za integralny, horyzontalny wymiar spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej UE - na równi z bezpieczeństwem energetycznym i obronnym, które zyskują dziś priorytetowe potraktowanie w ramach śródkresowej realokacji środków polityki spójności.

2. Główne postulaty

2.1 Bezpieczeństwo żywności i bezpieczeństwo żywnościowe jako horyzontalny wymiar spójności terytorialnej

Postulujemy, aby 10. sprawozdanie wprost uwzględniło odporność systemów żywnościowych regionów (dywersyfikację produkcji, rozwój lokalnego przetwórstwa, skrócenie łańcuchów dostaw, zdolność reagowania na kryzysy) jako element oceny spójności terytorialnej - analogicznie do sposobu, w jaki obecnie traktowane są odporność energetyczna i obronność.

Wojna Rosji przeciwko Ukrainie pokazała, że dostęp do żywności bywa wykorzystywany jako instrument presji geopolitycznej, a regiony przygraniczne i zależne od importu środków produkcji rolnej są szczególnie narażone. Ocena tego ryzyka powinna znaleźć się w sprawozdaniu.

Rekomendujemy również uwzględnienie terytorialnego zróżnicowania stanu wód i gleb, dostępności zasobów wodnych, jakości powietrza oraz narażenia regionów na skutki zmiany klimatu, a także różnic w ich zdolności do przeciwdziałania tym zagrożeniom. Czynniki te wpływają bezpośrednio na zdrowie mieszkańców, długoterminową produktywność rolnictwa i bezpieczeństwo żywnościowe regionów.

2.2 Nierówności w dostępie do zdrowej żywności między regionami

Zwracamy uwagę na utrzymujące się różnice regionalne w dostępie do zdrowej, bezpiecznej żywności, zwłaszcza w mniej zamożnych regionach i na obszarach wiejskich (tzw. „pustynie żywnościowe”), oraz na potrzebę uwzględnienia tego zjawiska jako wskaźnika spójności społecznej w metodologii sprawozdania.

Rekomendujemy, aby środki europejskie mogły w większym stopniu i w sposób ujednolicony finansować infrastrukturę żywienia zbiorowego (stołówki szkolne, szpitalne, opieki społecznej) oraz programy edukacji żywieniowej - inwestycje, które w naszym doświadczeniu (m.in. udział w pracach nad rozporządzeniami dot. żywienia w szpitalach oraz w placówkach oświatowych) przekładają się bezpośrednio na zdrowie publiczne i redukcję nierówności zdrowotnych między regionami.

Rekomendujemy również wspieranie większej spójności publicznych zaleceń i standardów żywienia zbiorowego w całej UE. Powinny one opierać się na aktualnych dowodach naukowych, uwzględniać różne modele żywienia oraz wskazywać równoważne sposoby realizacji potrzeb żywieniowych, tak aby dostęp do pełnowartościowej diety nie zależał od miejsca zamieszkania, dochodu ani przyjętego sposobu żywienia.

2.3 Zdrowie publiczne i ryzyka epidemiologiczne związane z modelem produkcji

Wskazujemy na udokumentowane ryzyka zdrowia publicznego związane z intensyfikacją przemysłowej produkcji zwierzęcej (m.in. ogniska zakażeń odzwierzęcych, antybiotykooporność, emisje amoniaku oraz presję na jakość wód i gleb) i postulujemy, by projekty finansowane w ramach polityki spójności podlegały ocenie pod kątem tych ryzyk, zanim otrzymają wsparcie.

Apelujemy o spójne, wspólne dla wszystkich funduszy unijnych kryteria „nie czyn poważnych szkód” obejmujące zdrowie publiczne, nie tylko środowisko i klimat.

2.4 Wzmocnienie partycypacji społeczeństwa obywatelskiego

Postulujemy, aby zasada partnerstwa w programowaniu i monitorowaniu polityki spójności po 2027 r. gwarantowała realny udział organizacji reprezentujących zdrowie publiczne, prawa człowieka i bezpieczeństwo żywności - nie tylko podmiotów gospodarczych sektora rolno-spożywczego - na wzór postulatów zawartych w naszym Liście Solidarności Żywnościowej, poparty przez 67 organizacji, skierowanym do instytucji europejskich.

Rekomendujemy uwzględnienie w sprawozdaniu roli lokalnych i regionalnych koalicji wielosektorowych (łączyących zdrowie, klimat, edukację i rolnictwo) jako dobrej praktyki wdrażania zintegrowanego podejścia terytorialnego.

2.5 Spójność z celami klimatycznymi i unikanie efektu odwrotnego

Ostrzegamy przed ryzykiem, że realokacja środków polityki spójności w stronę konkurencyjności i obronności odbędzie się kosztem finansowania transformacji systemów żywnościowych i adaptacji rolnictwa do zmian klimatu - obszarów kluczowych dla długoterminowej odporności regionów.

Rekomendujemy, aby sprawozdanie oceniło również stopień spójności polityki spójności z innymi kluczowymi politykami Unii, w szczególności ze Wspólną Polityką Rolną. Analiza powinna wskazać, czy oba strumienie finansowania tworzą wzajemnie wzmacniające się bodźce na rzecz odporności regionalnych systemów żywnościowych, ochrony wód i gleb, ograniczania zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego, zdrowia publicznego i realizacji celów klimatycznych, czy też w niektórych obszarach wspierają odmienne kierunki rozwoju.

W szczególności sprawozdanie powinno ocenić, czy obecna struktura wsparcia unijnego umożliwia wszystkim regionom udział w transformacji w kierunku bardziej zróżnicowanych źródeł białka, czy też utrwała zależność części regionów od intensywnej produkcji zwierzęcej, importowanych pasz i niskomarżowych ogniw łańcucha żywnościowego. Analiza powinna

uwzględniać możliwości rozwoju regionalnych łańcuchów wartości opartych na roślinach strączkowych, lokalnym przetwórstwie i innych zrównoważonych źródłach białka, a także potrzebę zapewnienia sprawiedliwej transformacji rolnikom, pracownikom i regionom, które bez odpowiednich inwestycji mogą ponieść nieproporcjonalne koszty zmian.

Sprzeciwiamy się dalszemu obniżaniu wymogów środowiskowych i zdrowotnych w ramach pakietów upraszczających (tzw. omnibus), jeśli miałyby się to odbywać kosztem bezpieczeństwa żywności i zdrowia publicznego.

3. Podsumowanie

Federacja Bezpieczna Żywność apeluje, aby 10. sprawozdanie w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej potraktowało bezpieczeństwo żywności, bezpieczeństwo żywnościowe oraz prawo do zdrowej żywności jako nadrzędne, horyzontalne punkty odniesienia przy ocenie i projektowaniu przyszłych kierunków polityki spójności - na równi z bezpieczeństwem energetycznym i obronnością. Jesteśmy gotowi udostępnić Komisji dalsze dane, ekspertyzy oraz doświadczenia zebrane przez naszą sieć 44 partnerów.

Stanowisko poparte przez:

1. Fundacja ProVeg
2. Istota
3. Stowarzyszenie wspierające Inicjatywę "Nasz Rzecznik"
4. Fundacja NO.BA
5. Fundacja Szkatułka
6. Fundacja Onkologiczna Rakiety
7. Fundacja To Proste
8. Fundacja Oficyna 21
9. Podróże z Pazurem
10. Mikołów Roślinnie Yeah
11. Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie
12. Fundacja "W Imię Zwierząt"

13. Fundacja Zwierzęta Niczyje
14. Stowarzyszenie Mężczyźni Przeciw Przemocy
15. Fundacja Chlorofil
16. Fundacja Wegan dla Zwierząt
17. Fundacja Klub Myśli Ekologicznej
18. Stowarzyszenie BoMiasto
19. Gdańsk bez Granic
20. Rodzice dla Klimatu
21. Stowarzyszenie Nasze Miejsce na Ziemi "Zielony Kąt"
22. Społeczni Opiekunowie Drzew Toruń
23. Polska dla Zwierząt
24. Stowarzyszenie Tarnowska Rospuda
25. Fundacja "Świat w naszych rękach"
26. Dolina Bawole Serce
27. Fundacja Rak'n'Roll. Wygraj Życie!
28. Halo tu Fauna
29. Stowarzyszenie Zasiej
30. Fundacja Ludzie z Natury
31. Fundacja Edukrecja
32. Fundacja Pożywienie - Darem Serca
33. KGW Przystanek Skierdy
34. Fundacja Radioactivedog
35. Plant-Based Universities UW
36. Stowarzyszenie Szkoła od Kuchni
37. Fundacja Zielony Reset